

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

De belangrijkste conclusies:

- De Economische en Monetaire Unie (EMU) was bij zijn oprichting meer een politiek dan een economisch project.
- De interne Europese markt heeft tot grote welvaartswinst geleid, vooral voor Nederland. Het voordeel is één maandsalaris. Dit voordeel neemt in de loop der jaren verder toe.
- De winst van de invoering van de euro is minder duidelijk, ongeveer een weksalaris.
- De kosten van het uiteenvallen van de EMU en de herinvoering van nationale munten zijn enorm.
- De Europese schuldencrisis is evenzeer een bankencrisis als een crisis van overheidsschulden en is daarom niet alleen de perifere eurolanden aan te rekenen.
- De crisis kan niet worden opgelost zonder snelle herkapitalisatie van het Europese bankwezen.
- De EMU zou beter functioneren als de begrotingen van de individuele lidstaten een stuk kleiner zouden zijn en die van Europa een stuk groter, zoals in de VS het geval is.
- Verzet tegen herstructurering van de Griekse schuld ten laste van private schuldeisers, is moeilijk te begrijpen en strijdig met de no-bailout clause.
- Hoewel er goede redenen zijn voor overdracht van bevoegdheden aan Europese instellingen, loopt bijna geen enkele lidstaat daarvoor warm.
- Voor een structurele oplossing van de crisis is de totstandkoming van één Europees banktoezicht met één Europees reddingsfonds voor banken noodzakelijk.
- Verder moet een permanent Europees noodfonds voorkomen dat landen in crisistijd buiten hun directe schuld in liquiditeitsproblemen kunnen komen.
- Tot slot is preventief Europees toezicht op het nationaal begrotingsbeleid nodig. De disciplinerende werking van de kapitaalmarkt is te traag en te onvoorspelbaar.
- Omdat het begrotingsbeleid democratische controle vereist, hoort het niet bij de ECB thuis. Toch heeft de ECB daarvoor thans als enige voldoende geloofwaardigheid.
- De politieke patstelling lijkt nu hopeloos. Gezien de wordingsgeschiedenis van Europa zou deze crisis echter ook tot een institutionele doorbraak kunnen leiden.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 1: "Prijs de dag niet voor het avond is"

'The eurozone as designed, has failed. It was based on a set of principles that have proved unworkable at the first contact with a financial and fiscal crisis. It has only two options: to go forwards towards a closer union or backwards towards at least partial dissolution.'

Martin Wolf, Financial Times, 31 mei 2011

Conclusies:

- Bij haar oprichting in 1992 voldeed de Economische en Monetaire Unie (EMU) niet aan de criteria voor een optimale muntunie.
- De EMU was bij haar oprichting meer een politiek dan een economisch project.
- Een aantal economen heeft de huidige problemen van de EMU al twintig jaar geleden voorspeld.
- De Europese schuldencrisis is evenzeer een bankencrisis als een crisis van overheidsschulden en is daarom niet alleen de perifere eurolanden aan te rekenen.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 2: "Made in Europe"

'Het alternatief is voor de meeste landen en zeer speciaal voor Nederland bepaald minder aantrekkelijk.'

Joseph Luns, na de ondertekening van het Verdrag van Rome

Conclusies:

- De interne Europese markt heeft tot grote welvaartswinst geleid, vooral voor Nederland. Het voordeel is één maandsalaris. Dit voordeel neemt in de loop der jaren verder toe.
- Die welvaartswinst is het gevolg van meer handel, meer concurrentie, specialisatie, innovatie en schaalvergroting.
- De interne Europese markt heeft de bevoordeling van nationale kampioenen door de nationale overheden veel moeilijker gemaakt.
- De inperking van de nationale autonomie die daarvoor nodig was, heeft de Europese instituties kwetsbaar gemaakt voor politieke kritiek vanuit de lidstaten.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 3: "De baten van de euro"

'You can check out anytime you like, but you can never leave.'

'Hotel California', The Eagles

Conclusies:

- De winst van invoering van de euro is minder duidelijk dan die van de interne markt, hoogstens ongeveer een weksalaris.
- Die winst is het gevolg van meer handel en investeringen en minder risico. Daarnaast profiteren zuidelijke eurolanden van een onafhankelijk monetair beleid.
- De onomkeerbaarheid van de vaste ruilverhouding is een groot voordeel van een muntunie boven een systeem van vaste wisselkoersen zoals vroeger tussen de gulden en de mark.
- De kosten van het uiteenvallen van de EMU en de herinvoering van nationale munten zijn enorm.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 4: "De financiële sector als Europees zorgenkind"

'The ECB has been lucky: it has not yet faced a financial crisis. It will one day. Better, therefore, to reform the system beforehand. Sadly, history shows that it always takes a crisis to persuade policymakers to act.'

The Economist, Financial markets and the euro: No honeymoon, 1998

Conclusies:

- De schulden crisis vergroot de problemen van Europese banken en de problemen bij banken vergroten de schulden crisis.
- De crisis kan niet worden opgelost zonder snelle herkapitalisatie van het Europese bankwezen.
- Voor een structurele oplossing van de crisis is de totstandkoming van één Europees banktoezicht met één Europees reddingsfonds voor banken noodzakelijk.
- Omdat overheden en toezichthouders hard ingrijpen bij banken vaak te lang uitstellen, zijn vaste regels nodig die toezichthouders tot ingrijpen dwingen.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 5: "Schuld en boete"

"The remarkable thing about the Maastricht entry conditions is that they have so little to do with economics... On balance the Maastricht convergence criteria are obstacles to a monetary union."

Paul de Grauwe, Towards Monetary European Union without the EMS, 1993

Conclusies:

- De EMU zou beter functioneren als de begrotingen van de individuele lidstaten een stuk kleiner zouden zijn en die van Europa een stuk groter, zoals in de VS het geval is.
- Het Stabiliteitspact heeft niet gewerkt, Duitsland en Frankrijk hebben het om zeep geholpen.
- De no-bailout clause was ongeloofwaardig.
- Begrotingsregels zijn nodig, maar moeilijk te handhaven en geen oplossing als de financiële markten niet beter worden gereguleerd.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 6: "Waarom lost een land zijn schulden af?"

'People, justifiably, think the crisis is what we're living now: cuts in wages, pensions and incomes, fewer prospects for the young. Unfortunately this isn't the crisis. This is an attempt, a difficult attempt, to protect ourselves and avert a crisis. Because the crisis is Argentina: the complete collapse of the economy, institutions, the social fabric and the productive base of the country.'

Griekse minister van Financiën Evangelos Venizelos tegen journalisten in september 2011

Conclusies:

- Of een land zijn schulden afbetaalt is vooral een politieke keuze. Wat dat betreft is het verrassend dat de meeste landen hun schulden gewoon afbetalen.
- Als een land in betalingsmoeilijkheden komt, is het onderscheid tussen een tijdelijk liquiditeitsprobleem en een structureel solvabiliteitsprobleem niet zwart-wit.
- Een permanent Europees noodfonds moet voorkomen dat landen in crisistijd buiten hun directe schuld in liquiditeitsproblemen komen..
- Regels voor schuld werken goed voor Amerikaanse staten, maar die hebben economisch ook een veel kleinere rol dan eurolanden.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 7: "Europa als crisismanager"

'Throughout the euro crisis EU leaders have never missed an opportunity to miss an opportunity and yesterday's meeting between German chancellor Angela Merkel and French president Nicholas Sarkozy was no exception.'

Econoom Megan Greene op haar weblog na de top tussen Merkel en Sarkozy op 16 augustus 2011

Conclusies:

- Herstructurering van de Griekse schuld hoeft niet samen te gaan met het uittreden van Griekenland uit de euro.
- Verzet tegen herstructurering van de Griekse schuld ten laste van private schuldeisers is moeilijk te begrijpen en strijdig met de no-bailout clause.
- Herstructurering van Griekenland vereist een effectief noodfonds van een paar duizend miljard euro om besmetting naar Italië en Spanje te voorkomen.
- Eurobonds kunnen werken, maar vereisen vergaande overdracht van bevoegdheden voor het begrotingsbeleid van de lidstaten naar een Europese instelling.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 8: "Duitsland: reus zonder richting"

'We don't know what we want but we're happy to discuss it.'

The Economist, Germany's euro question, 10 september 2011, p.35

Conclusies:

- Duitsland is de sleutel tot de oplossing van de eurocrisis, maar het land worstelt met tegenstrijdigheden.
- Eurolanden verzetten zich tegen overdracht van bevoegdheden. In Duitsland is de weerzin sterk.
- De kans is klein dat Duitsland uit de euro stapt.
- Duitsland is voorstander van een onafhankelijke ECB, maar haar onwil om andere Europese instanties bevoegdheden te geven is een bedreiging voor die onafhankelijkheid.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.

'Europa in crisis'

Het Centraal Planbureau over schulden en de toekomst van de eurozone.

Hoofdstuk 9: "Onder druk wordt alles vloeibaar"

'Yet acquiring the backing of the public for major political issues is the basis of democracy, and it will be indispensable once EMU is in place and unpopular measures are necessary.'

Andre Szasz, The road to European Monetary Union

Conclusies:

- Hoewel er goede redenen zijn voor overdracht van bevoegdheden aan Europese instellingen, loopt bijna geen enkele lidstaat daarvoor warm.
- Er is permanent preventief Europees toezicht op het nationaal begrotingsbeleid nodig. De disciplinerende werking van de kapitaalmarkt is te traag en te onvoorspelbaar.
- Omdat het begrotingsbeleid democratische controle vereist, hoort het niet bij de ECB thuis. Toch heeft de ECB daarvoor thans als enige voldoende geloofwaardigheid.
- De politieke patstelling lijkt nu hopeloos. Gezien de wordingsgeschiedenis van Europa zou deze crisis echter ook tot een institutionele doorbraak kunnen leiden.

Lees meer over dit boek op de [CPB-website](#). 'Europa in crisis' wordt uitgegeven door Uitgeverij Balans, is te bestellen via de [webwinkel](#) en vanaf 15 november 2011 verkrijgbaar in de winkel. De prijs is € 18,95.